Szociálpolitika.

Írta: *Vázsonyi Vilmos* orsz. képviselő.

Néhány esztendő előtt még kuriózum lett volna az Önök nemes elhatározása, hogy közlönyt adnak a magyar szociálpolitikának. Az ország elmerült a közjogi kérdések jelszavas küzdelmeibe, a városok pedig csöndesen vegetáltak, minden szociális gondolat, erő és kezdeményezés nélkül. Szociálpolitikai szemle akkor nem adhatott volna mást közönségünknek, mint a külföld haladásának ismertetését. A visszhang pedig erre nem lett volna más, mint amit nekem felelt 1901-ben, első parlamenti beszédemre egyik szelídlelkű, magyar ruhás vidéki képviselő; bármit mondtam is, csöndes hangján, harag nélkül, mintegy jóakaró felvilágosításul, egyre csak azt hajtogatta, ismételte: „Szép, szép, uram, de nem magyar embernek való!”

Anélkül, hogy választási rendszerünk megváltozott volna, tehát látszat szerint a társadalmi egyensúly minden megbillenése nélkül, a szociális gondolat immár mozog, eleven ereje feszegeti a régi kereteket és a két véglet közé,, az üzleti politikus és az uri passziót kergető politikus közé beékelődik a harmadik, hasznos tipus: a szociális politika embere. Népállamban ez a két szó egymás mellett: tautológia. Hiszen a politika, igaz értékében és értelmében csak akkor érdemli meg ezt a nevet, ha szociál-politika, ha egy az élettel, az élet sok apró gondjaival és nagy problémájával. De nálunk, ahol a politika az élet sok hasznos idejét fecsérli el, ahol egyszer gyermekek kergetőzése a szines lepke után, máskor meg egyének és maroknyi osztályok rideg és kérlelhetlen önzése, avagy gondolat nélkül való tengés-lengés, még sokáig kell sürgetően hangoztatni a szociálpolitika igazait.

A tagadhatlan haladás a gyönge és törpe-számu magyar radikálisok munkájának eredménye. A magyar radikalizmus alig jutott be itt-ott az uralkodó társadalom vezető testületeibe. Nem hatalmi tényező. Papjai mind csupán „in partibus infidelium” igazgatnak, amellett nem is igen szeretik egymást, mert ha kevesen vannak, akkor legalább is. sok szektára oszlanak, hogy annál többnek lássa őket a világ. És e szegényes, e mostoha körülmények között mégis csak előre tört a szociális gondolat: az európai magyarság eszméje.

A szociálpolitikai irány előrenyomulása legnagyobb mértékben a fővárosban mutatkozik. 1906 óta rohamosan halad Budapest a városítás és a szociálpolitika ösvényein. Látszólag itt sem változott semmi. A törvényhatósági közgyűlés cenzusos választói jogon és virilizmuson épült fel, mint annak előtte. És épen ez a körülmény teszi példátlanná Budapest gyökeres átalakulását. Nyugat-Európában nem volt arra eset, hogy konzervatív alapon keletkezett városi testület radikális politikát csinált volna; sőt a radikális választói jogból kinőtt nyugati városi képviseletekben még ma is súlyos akadály a konzervatív irány.

A községi demokrata programm, mely 1894-ben látott napvilágot és akkor még csak izolált, lekicsinyelt jelenség volt, 1906-ban a városházi többség pro-

grammja lett. És öt esztendő alatt a kapitalizált Budapestből kommunalizált főváros lett.

A városítás programmja kettős célt szolgált. Ki akarta ragadni a monopolszerű nyereséget a magántőke kezéből, hogy így megakadályozza a városi pótadók különben bekövetkező nagyarányú emelkedését; másfelől pedig a szociális politika igényeit akarta kielégíteni, mert városi üzem alkalmazottai munkabér és munkaidő tekintetében soha sem lehetnek kizsákmányolva és a városi üzem az egész lakosság szociális haladását okosan és emberségesen szolgálhatja.

így következtek egymás után: a vásárpénztár kiragadása két hatalmas bank kezéből; a gázgyár megváltása; a kenyérgyár alapítása; a városi villamos világítási telep kezdeményezése; a városi villamos vasút részvény-többségének megszerzése; városi elárusítóbódék nyitása a legfontosabb élelmicikkek olcsó eladására és egy nagy élelmiszert Budapestre szállító közhasznú társaság alapításának elhatározása. A várossal szerződési viszonyban levő vállalatok száma tehát háromra apadt; ezek a két villamos világítási társaság és a közúti vasút. De verseny nélkül, monopolszerű helyzetben már egyik sem maradt, mert a villamos világítási társaságoknak versenyt csinál a városi villamostelep és a közúti vasútnak a város kezébe jutott városi villamos vasút.

A kommunalizált intézmények szociális hatása mindjobban fog mutatkozni. A vásárpénztár ellen a magánvállalkozás idejében felhangzott panaszok elnémultak. Az ott érdekeltek, mészárosok, állatkereskedők, hentesek, gazdák, ott ülnek az igazgatóságban. A személyzet részére nyugdíjalap létesült. A munkások bérei javultak. Gyermekeikről a társaság külön, emberségesen gondoskodik.

A kenyérgyár és a városi elárusító-bódék szociális értéke magáért beszél. A légszeszgyár munkásviszonyai konszolidáltak, az intézménynek egyelőre csak financiális hatása mutatkozik, de az új nagy gázgyár elkészültével a szociális hatás is teljes mértékben mutatkozni fog. A városi villamos vasút, mihelyt a főváros lett többségi főrészvényese, megjavította alkalmazottainak fizetését és behozta a reggeli munkásvonatok intézményét.

A város szociálpolitikai működésének második csoportja: a városi lakásépítés és szociális kultúrintézmények létesítése.

Az egyre kárhozatosabb lakásuzsora ellensúlyozására készült az új lakbér-szabályzat. Majd 1909 őszétől 1912 nyaráig 28 millió korona beruházási költséggel 5940 új lakást létesített a főváros; ha ehhez hozzávesszük az ugyanakkor felépített 31 millió korona beruházási tőkével emelt 42 iskola által felszabadult bérlakásokat, alig három év alatt tehát 7500 lakással szaporította a főváros a lakások számát, melyekben 35 ezer ember lakik. Ilyen rövid idő alatt példátlan eredmény.

Kultúrintézményei: a népház, a népszálló, az ipari műhelyház (épülő félben), a napközi otthonok, a szociális hivatást teljesítő különböző képző- és szaktanfolyamok stb.

Rövid vázlat ez, mely csak halvány fogalmat ad az egyre folyó hatalmas munkáról. E munkában nem utánozza a főváros a Nyugatot, hanem sokszor előtte is jár. A szociális politika különben sem lehet uniformirozottan egységes. Hasznosat csak úgy alkothatunk, ha egymástól tanulunk, de egymást nem majmoljuk. Minden országnak mások a viszonyai és minden ország tartozik eredeti gondolatot is termelni az alkotások nagy versenyében. így lesz szociális politikánk a legigazibb magyar politika, midőn egyúttal a legigazibb európai politika is. Budapest szociálpolitikája varázsolja ezt a várost az európai magyarság nemzeti fővárosává.

Ebben a hazafias és demokratikus munkában nagy szolgálatot tesz majdan az önök jeles közlönye is, t. szerkesztő barátaim. Tehát sok szerencsét, sok kitartást és sok jó kedvet!